

28 Απριλίου 2020

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης: Πάσχα Ρωμέϊκο

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Λογοτεχνία \(ποίηση & πεζογραφία\)](#)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο μπάρμπα-Πύπης, γηραιός φίλος μου, είχεν επτά ή οκτώ καπέλα, διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών, όλα εκ παλαιού χρόνου και όλα κατακαίνουργα, τα οποία εφόρει εκ περιτροπής μετά του ευπρεπούς μαύρου ιματίου του κατά τας μεγάλας εορτάς του ενιαυτού, οπότεν έκαμνε δύο ή τρεις περιπάτους από της μιας πλατείας εις την άλλην διά της οδού Σταδίου. Οσάκις εφόρει τον καθημερινόν κούκον του, με το σάλι του διπλωμένον εις οκτώ ή δεκαέξ δίπλας επί του ώμου, εσυνήθιζε να κάθεται επί τινας ώρας εις το γειτονικόν παντοπωλείον, υποπίνων συνήθως μετά των φίλων, και ήτο στωμύλος και διηγείτο πολλά κ' εμειδία προς αυτούς.

Όταν εμειδία ο μπάρμπα-Πύπης, δεν εμειδίων μόνον αι γωνίαι των χειλέων, αι παρειαί και τα ούλα των οδόντων του, αλλ' εμειδίων οι ιλαροί και ήμεροι οφθαλμοί του, εμειδία στίλβουσα η σιμή και πεπλατυσμένη ρις του, ο μύσταξ του ο ευθυσμένος με λεβάνταν και ως διά κολλητού κηρού λελεπτυσμένος, και το υπογένειόν του το λευκόν και επιμελώς διατηρούμενον, και σχεδόν ο κούκος του ο

στακτερός, ο λοξός κ' επικληνής προς το ους, όλα παρ' αυτώ εμειδίων.

Είχε γνωρίσει πρόσωπα και πράγματα εν Κερκύρα· όλα τα περιέγραφε μετά χάριτος εις τους φίλους του. Δεν έπαυσε ποτέ να σεμνύνεται δια την προτίμησιν την οποίαν είχε δείξει αείποτε διά την Κέρκυραν ο βασιλεύς, και έζησεν αρκετά διά να υπερηφανευθή επί τη εκλογή, ην έκαμε της αυτής νήσου προς διατριβήν η εφτακρατόρισα της Αούστριας. Ενθυμείτο αμυδρώς τον Μουστοξύδιν, μα δότο, δοτίσσιμο κε ταλέντο! Είχε γνωρίσει καλώς τον Μάντζαρον, μα γαλαντουόμο! τον Κερκύρας Αθανάσιον, μα μπράβο! τον Σιορπιέρρο, κε γκράν φιλόζοφο! Το τελευταίον όνομα έδιδεν εις τον αοίδιμον Βράϊλαν, διά τον τίτλον ον του είχαν απονείμει, φαίνεται οι Άγγλοι. (Sir Pierro = Sir Peter).

Είχε γνωρίσει επίσης τον Σόλωμο (κε ποέτα!), του οποίου απεμνημόνευε και στίχους τινάς, απαγγέλων αυτούς κατά το εξής υπόδειγμα:

Ωσάν τη σπίθα κρουμμένη στη στάχτη

πού εκρουβόταν για μας λευτεριά;

Εισέ πάσα μέρη πετιέται κι' ανάφτει

και σκορπιέται σε κάθε μεριά.

Ο μπάρμπα-Πύπης έλειπεν υπέρ τα είκοσιν έτη εκ του τόπου της γεννήσεώς του. Είχε γυρίσει κόσμον κ' έκαμεν εργασίας πολλές. Έστειλέ ποτε και εις την Παγκόσμιον έκτεσι, διότι ήτο σχεδόν αρχιτέκτων, και είχε μάλιστα και μίαν ινβεντσιόνε. Εμίσει τους πονηρούς και τους ιδιοτελείς, εξετίμα τον ανθρωπισμόν και τη τιμιότητα. Απετροπιάζετο τους φαύλους.

«Ιλ τραδιτόρε νον α κομπασσιόν» -ο απατεώνας δεν έχει λύπησι. Ενίοτε πάλι εμαλάττετο κ' εδείκνυε συγκατάβασιν εις τας ανθρωπίνας ατελείας. «Ουδ' η γης αναμάρτητος -άγκε λα τέρρα νον ε ιμπεκάμπιλε.» Και ύστερον, αφ' ου η γη δεν είναι, πώς θα είναι ο Πάπας; Όταν του παρετήρει τις ότι ο Πάπας δεν εψηφίσθη ιμπεκάμπιλε, αλλά ινφαλίμπιλε, δεν ήθελε ν' αναγνωρίσει την διαφοράν.

Δεν ήτο άμοιρος και θρησκευτικών συναισθημάτων. Τας δύο ή τρεις προσευχάς, ας είξευρεν τας είξευρεν ελληνιστί. «Τα πατερμά του είξευρε ρωμέϊκα». Έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος κύριος Σαβαώθ... ως ενάντιος υψίστοις» Όταν με ερώτησε δις ή τρις τι σημαίνει τούτο, το ως ενάντιος, προσεπάθησα να διορθώσω και εξηγήσω το πράγμα. Αλλά μετά δύο ή τρεις ημέρας υποτροπιάζων πάλιν έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος... ως ενάντιος υψίστοις!»

Εν μόνον είχεν ελάττωμα, ότι εμίσει αδιαλλάκτως παν ό,τι εκ προκαταλήψεως

εμίσει και χωρίς ν' ανέχεται αντίθετον γνώμην ή επιχείρημα. Πολιτικώς κατεφέρετο πολύ κατά των Άγγλων, θρησκευτικώς δε κατά των Δυτικών. Δεν ήθελε ν' ακούση το όνομα του Πάπα, και ήτο αμείλικτος κατήγορος του ρωμαϊκού κλήρου...

Την εσπέραν του Μεγάλου Σαββάτου του έτους 188... περί ώραν ενάτην, γερόντιόν τι ευπρεπώς ενδεδυμένον, καθόσον ηδύνατο να διακρίνη τις εις το σκότος, κατήρχετο την απ' Αθηνών εις Πειραιά άγουσαν, την αμαξιτήν. Δεν είχεν ανατείλει ακόμη η σελήνη, και ο οδοιπόρος εδίσταζε ν' αναβή υψηλότερον, ζητών δρόμον μεταξύ των χωραφίων. Εφάνετο μη γνωρίζων καλώς τον τόπον. Ο γέρων θα ήτο ίσως πτωχός, δεν θα είχε 50 λεπτά δια να πληρώση το εισιτήριο του σιδηροδρόμου ή θα τα είχε κ' έκαμνεν οικονομίαν.

Αλλ' όχι δεν ήτο πτωχός, δεν ήτο ούτε πλούσιος, είχε διά να ζήση. Ήτο ευλαβής και είχε τάξιμο να καταβαίνει κατ' έτος το Πάσχα πεζός εις τον Πειραιά, ν' ακούη την Ανάστασιν εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και όχι εις άλλην Εκκλησίαν, να λειτουργήται εκεί, και μετά την απόλυσιν ν' αναβαίνει πάλιν πεζός εις τας Αθήνας.

Ήτο ο μπάρμπα-Πύπης, ο γηραιός φίλος μου, και κατέβαινεν εις τον Πειραιά διά ν' ακούση το Χριστός Ανέστη εις τον ναόν του ομωνύμου και προστάτου του, διά να κάμη Πάσχα ρωμέϊκο κ' ευφρανθή η ψυχή του.

Και όμως ήτο... δυτικός!

Ο μπάρμπα-Πύπης, Ιταλοκερκυραίος, απλοϊκός, Ελληνίδος μητρός. Έλλην την καρδίαν, και υφίστατο άκων ίσως, ως και τόσοι άλλοι, το άπειρον μεγαλείον και την άφατον γλυκύτητα της εκκλησίας της Ελληνικής. Εκαυχάτο ότι ο πατήρ του, όστις ήτο στρατιώτης του Ναπολέοντος Α' «είχε μεταλάβει ρωμέϊκα» όταν εκινδύνευσε ν' αποθάνη, εκβιάσας μάλιστα προς τούτο, διά τινων συστρατιωτών του, τον ιερέα τον αγαθόν. Και όμως όταν, κατόπιν τούτων, φυσικώς, του έλεγε τις: «Διατί δεν βαπτίζεσαι μπάρμπα-Πύπη;» η απάντησίς του ήτο ότι άπαξ εβαπτίσθη και ότι ευρέθη εκεί.

Φαίνεται ότι οι Πάπαι της Ρώμης με την συνήθη επιτηδείαν πολιτικήν των, είχαν αναγνωρίσει εις τους Ρωμαιοκαθολικούς των Ιονίων νήσων τινά των εις τους Ουνίτας απονεμομένων προνομίων, επιτρέψαντες αυτοίς να συνεορτάζωσι μετά των ορθοδόξων όλας τας εορτάς. Αρκεί να προσκυνήση τις την εβδομάδα του Ποντίφηκος· τα λοιπά είναι αδιάφορα.

Ο μπάρμπα-Πύπης έτρεφε μεγίστην ευλάβειαν προς τον πολιούχον Άγιον της πατρίδος του και προς το σεπτόν αυτού λείψανον. Επίστευεν εις το θαύμα το γενόμενον κατά των Βενετών, τολμησάντων ποτέ να ιδρύσωσιν ίδιον θυσιαστήριον

εν αὐτῷ τῷ ὀρθοδόξῳ ναῷ, (il santo Spiridion ha fatto questo caso), ὅτε ὁ Ἅγιος ἐπιφανεῖς νύκτωρ ἐν σχήματι μοναχοῦ, κρατῶν δαυλὸν ἀναμμένον, ἔκαυσεν ἐνώπιον τῶν ἀπολιθωθέντων ἐκ τοῦ τρόμου φρουρῶν τὸ ἀρτιπαγὲς αὐτᾶρε. Ἀφοῦ εὐρίσκετο μακρὰν τῆς Κερκύρας, ὁ μπάρμπα-Πύπης ποτέ δὲν θὰ ἐστεργε νὰ εορτάσῃ τὸ Πάσχα μαζί με τοὺς φράγκους.

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ὅτε κατέβαιναν εἰς Πειραιᾶ πεζός, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴ λαμπάδα τοῦ, ἣν ἐμελλε ν' ἀνάψῃ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν, μικρὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ παραπήγματα τῆς μέσης οδοῦ, ἐκουράσθη καὶ ἠθέλησε νὰ καθίσῃ ἐπ' ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εὗρεν ὑπὸν ἄνθρωπον ἐξωθεν μίας μάνδρας, ἐχούσης καὶ οἰκίσκον παρὰ τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν, κ' ἐκεῖ ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν χόρτων, ἀφοῦ ἐπέστρωσε τὸ εἰς πολλὰς δίπλας γυρισμένο σάλι τοῦ. Ἐβγάλεν ἀπὸ τὴν τσέπην τὴν σιγαροθήκην τοῦ, ἤναψεν σιγαρέττον κ' ἐκάπνιζεν ἡδονικῶς.

Εκεῖ ἀκούει ὀπίσθεν τοῦ ἐλαφρὸν θρουνὸς ὡς βημάτων ἐπὶ παχείας χλόης καὶ, πρὶν προφθάσῃ νὰ στραφῇ νὰ ἴδῃ, ἀκούει δεῦτερον κρότον ἐλαφρότερον. Ὁ δεῦτερος οὗτος κρότος τοῦ κάστηκε ὅτι ἦτον ὡς ἀνυψουμένης σκανδάλης φονικοῦ ὄπλου.

Εκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε λαμπρυνθῇ πρὸς ἀνατολὰς ὁ ὀρίζων, καὶ τοῦ Αἰγάλεω αἱ κορυφαὶ ἐφάνησαν πρὸς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Ἡ σελήνη, τετάρτην ἡμέραν ἄγουσα ἀπὸ τῆς πανσελήνου, θ' ἀνέτελλε μετ' ὀλίγα λεπτὰ. Εκεῖ ὅπου ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐγγὺς τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ἀγροτικοῦ περιβόλου, ὅπου ἐκάθητο, τοῦ κάστηκε, ὡς διηγείτο ἀργότερα ὁ ἴδιος, ὅτι εἶδε ἀνθρωπίνην σκιά, εἰς προβολὴν τρόπον τινὰ ἰσταμένην καὶ τείνουσαν ἐγκαρσίως μακρὸν τι ὡς ρόπαλον ἢ κοντάριον πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἦτο τοῦφέκιον.

Ὁ μπάρμπα-Πύπης ἐνόησεν ἀμέσως τὸν κίνδυνον. Χωρὶς νὰ κινηθῇ ἄλλως ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἀγνώστου κ' ἐκραξεν ἐναγωνίως.

-Φίλος! Καλός! μὴ ρίχνεις...

Ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε μικρὸν κίνημα ὀπισθοδρομήσεως, ἀλλὰ δὲν ἐπανέφερεν τὸ ὄπλον εἰς εἰρηνικὴν θέσιν. οὐδέ καταβίβασε τὴν σκανδάλην.

-Φίλος! καὶ τι θέλεις ἐδῶ; ἠρώτησε με ἀπειλητικὴν φωνήν.

-Τι θέλω; ἐπανέναβεν ὁ μπάρμπα-Πύπης. Κάθουμαι νὰ φουμάρο τὸ τσιγάρο μου.

-Καὶ δὲν πας αὐτοῦ νὰ τοῦ φουμάρῃς, ρε; ἀπήντησεν αὐθαδῶς ὁ ἀγνώστου. Ἡῦρες τὸν τόπο, ρε, νὰ τοῦ φουμάρῃς τὸ τσιγάρο σου!

-Και γιατί; επανέλαβεν ο μπάρμπα-Πύπης. Τι σας έβλαψα;

-Δεν ξέρω 'γω απ' αυτά, είπεν οργίλως ο αγρότης· εδώ είναι αποθήκη, έχει χόρτα, έχει κι' άλλα πράγματα μέσα. Μόνον κόττες δεν έχει, προσέθηκε μετά σκληρού σαρκασμού. Εγελάστηκες.

Ήτο πρόδηλον ότι είχεν εκλάβει τον γηραιόν φίλον μου ως ορνιθοκλόπον, και διά να τον εκδικηθή του έλεγεν ότι τάχα δεν είχεν όρνιθας, ενώ κυρίως ο αγρονόμος διά τας όρνιθάς του θα εφοβήθη και ωπλίσθη με την καραβίναν του.

Ο μπάρμπα-Πύπης εγέλασε πικρώς προς τον υβριστικόν υπαινιγμόν.

-Συ εγελάστηκες, απήντησεν· εγώ κόττες δεν κλέφτω, ούτε λωποδύτης είμαι· εγώ πηγαίνω στον Πειραιά ν' ακούσω Ανάσταση στον Άγιο Σπυρίδωνα.

Ο χωρικός εκάγχασε.

-Στον Πειραιά; στον Αϊ-Σπυρίδωνα; κι' από πού έρχεσαι;

-Απ' την Αθήνα.

-Απ' την Αθήνα; και δεν έχει εκεί εκκλησίαις, ν' ακούσης Ανάσταση;

-Έχει εκκλησίαις, μα εγώ τώχω τάξιμο, απήντησεν ο μπάρμπα-Πύπης.

Ο χωρικός εσιώπησε προς στιγμήν, είτα επανέλαβε.

-Να φχαριστάς, καϋμένε...

Και τότε μόνον κατεβίβασε την σκανδάλην και ώρθωσε το όπλον προς τον ώμον του.

-Να φχαριστάς καϋμένε, την ημέρα που ξημερώνει αύριον, ει δε μη, δεν τώχα για τίποτες να σε ξαπλώσω δω χάμου. Τράβα τώρα!

Ο γέρων Κερκυραίος είχεν εγερθή και ητοιμάζετο να απέλθη, αλλά δεν ηδυνήθη να μη δώση τελευταίαν απάντησιν.

-Κάνεις άδिका και συχωρεμένος νάσαι που με προσβάλλεις, είπε. Σ' ευχαριστώ ως τόσο που δε μ' ετουφέκισες, αλλά νον βα μπένε.., δεν κάνεις καλά να με παίρνεις για κλέφτη. Εγώ είμαι διαβάτης, κ' επήγαινα, σου λέω στον Πειραιά.

-Έλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ρε...

Και ο χωρικός στρέψας την ράχιν εισήλθεν ανατολικώς διά της θύρας του

περιβολίου, κ' έγινε άφαντος.

Ο γέρων φίλος μου εξηκολούθησε τον δρόμον του.

Το συμβεβηκός τούτο δεν ημπόδισε τον μπάρμπα-Πύπην να εξακολουθή κατ' έτος την ευσεβή του συνήθειαν, να καταβαίνει πεζός εις τον Πειραιά, να προσέρχεται εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και να κάμει Πάσχα ρωμέϊκο.

Εφέτος το μισοσαράκοστον μοι επρότεινεν, αν ήθελα να τον συνοδεύσω εις την προσκύνησίν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δε εις την επιθυμίαν του, αν από πολλών ετών δεν είχα την συνήθειαν να εορτάζω εκτός του Άστεως το Άγιον Πάσχα.